

Około roku 1850 istniało Towarzystwo dramatyczne pod dyrekcją prof. M. Brauna i Wład. Simona. Towarzystwo to miało dorywcze chóry. Pierwsze jak się zdaje koło śpiewackie, choć tylko przybliżone do naszych dzisiejszych kół, to „Goplana” założona w roku 1869 przez dr. Ludwika Rzepeckiego i Władysława Betzę. Składało się ono jak i wyżej wzmiankowane Towarzystwo z osób inteligentnych i muzykalnych“.

Jak z tych wiadomości widać, Poznań, stojący w bezpośredniej styczności z Berlinem, bardzo wczesne daje znaki budzącego się — na razie sporadycznie — życia chóralnego.

Ojcem ruchu śpiewaczego w Wielkopolsce był Bolesław Dembiński. Już w roku 1860 wespół ze Stanisławem Motty'm (pisze biograf Dembińskiego Hilary Majkowski w Muzyce kościelnej z r. 1932, zeszyt 11/12), założył Dembiński w Poznaniu pierwsze koło śpiewacze. Był to zdaje się chór żeński, jeden z tych, jakich w tym czasie dorywczo więcej zebrał Dembiński. Władze pruskie jednak bardzo utrudniały mu pracę. W roku 1869 założył Dembiński „Harmonję” poznańską, w 1870 towarzystwo Śpiewu „Moniuszko”, które wykonało kompozycję założyciela „Pieśń o ziemi naszej”. Gdy w roku 1872 zakazał rząd należeć nauczycielom do polskich towarzystw, towarzystwo „Moniuszko” upadło, gdyż przeważnie nauczyciele byli jego członkami czynnymi. W tym czasie powstało też kilka chórów kościelnych, które jednak mają zupełnie odmienny charakter i poziom znacznie niższy. I tak w 1872 powstaje Towarzystwo Śpiewu „Św. Cecylia” w Toruniu i Świeciu na Pomorzu, w 1873 „Św. Cecylia” w Pelplinie. Istnieje także kilka słabych chórów świeckich, o których wspomina R. Zawadzki w Dodatku do „Łutni Polskiej”, (Poznań 1885), a mianowicie Chór Młodych Przemysłowców i „Stella” w Poznaniu, Towarzystwo śpiewu w Gnieźnie. Towarzystwo śpiewu „Halka” w Bydgoszczy i inne. O tym ostatnim pisze K. Barwicki w Księdze Pamiątkowej Zjazdu Wielkopolskiego, (Poznań 1929.) „Tutaj należy podnieść działalność „Halki” bydgoskiej, tam bowiem na kresach Księstwa z inicjatywy tejże „Halki” i nieżyjącego dziś ś. p. zacnego druha Witeckiego urządzono w roku 1883 pierwszy Zjazd śpiewacki z udziałem siedmiu kół, z których dziś tylko dwa istnieją. Tam też po raz pierwszy poruszono myśl utworzenia jakiejś stałej spójni między kołami i wydanie śpiewnika”. W roku 1885 na skutek inicjatywy Dembińskiego powstało w Poznaniu „Koło śpiewackie polskie”, które istnieje do dziś dnia, jako Towarzystwo Oratoryjne. W czasach następnych mnożą się koła jedno po drugim, pokrywając gęstą siecią całe Księstwo i Pomorze. Najlepszym sprawdzianem wzrostu są zjazdy śpiewackie, z których drugi odbył się w Inowrocławiu z udziałem 6 kół. Trzeci zjazd odbył się w Poznaniu w r. 1890, a czwarty w Ostrowie w 1891 przy udziale 13 kół. Zjazd ten ma doniosłe znaczenie dla ruchu śpiewackiego, bo na nim uchwalono założyć Związek Kół Śpiewackich Polskich na W. Ks. Poznańskie. W dniu 5 marca 1892 w hotelu francuskim w Poznaniu zebrała się Komisja z dyr. Dembińskim, syndykiem Klepaczewskim i mecenasem Czypickim z Koźmina na czele. Przewodniczył syndyk Klepaczewski. Po obszernej dyskusji uchwalono przyjąć statuty Związku i wybrano Wydział. „Pierwsze zebranie delegatów w dniu 8 sierpnia 1892 pod przewodnictwem mecenasa Czypickiego przyjmuje do wiadomości, że zgłosiło się 12 kół. Równocześnie uchwalno V Zjazd ogólny w Krotoszynie na r. 1893 i wydanie śpiewnika na chór męski. Mimo braku poparcia ze strony społeczeństwa Związek począł się rozwijać, budząc zamiłowanie pieśni, wpływając na tworzenie nowych kół lub pobudzając już istniejące do gorliwej pracy”. Tyle mówi zasłużony sekretarz generalny Związku Wł. Barwicki. VI zjazd Kół Śpiewackich odbył się w Gnieźnie, w 1895, VII w Poznaniu w 1900 r.

(c. d. n.)